

Přednáška č. 2

Kontrola norem prováděná Ústavním soudem

Vojtěch Šimíček

1. Obecné vymezení

- Kontrola norem je základní kompetencí, která činí ÚS ČR ústavním soudem.
- Zásada ústavně konformního výkladu právních předpisů (výklad předchází derogaci)
- V případě ČR jde o kontrolu norem následnou, nikoliv preventivní; důsledkem vyhovění návrhu je derogace napadeného již platného předpisu
- Odlišení abstraktní a konkrétní kontroly norem – viz § 64 ZÚS
- Význam § 74 ZÚS, kdy je naplněn (ústavní stížnost spojená s návrhem na zrušení aplikovaného právního předpisu)
- Sporným se může jevit, zda je dána možnost zrušit zákon jen pro rozpor s mezinárodními smlouvami (§ 68 odst. 2 ZÚS) – viz velmi sporný nález ÚS č. 403/2002 Sb. Z rozhodovací činnosti ÚS lze dovodit, že tato kompetence dána je, byť v praktické rovině je přinejmenším doplněno, že současně došlo k porušení čl. 1 odst. 2 Ústavy.
- Přijetím nálezu Pl. ÚS 24/09 (kauza Melčák) je zdánlivě vyřešena otázka, za může ÚS zrušit též ústavní zákon. Zdánlivost spatřuji v tom, že z nálezu není jednoznačně patrné, zda byl ústavní zákon zrušen proto (1.) že se vůbec o ústavní zákon nejednalo (ústavodárce k jeho přijetí neměl kompetenci), anebo (2.) důvod zrušení spočíval v ataku na materiální ohnisko ústavního pořádku.

2. Pojem právního předpisu

- převažuje materiální a nikoliv formální pojetí (ne vše, co je ve Sb. zákonů, je nutně právním předpisem, a také naopak).

Nález Pl. ÚS 24/99: Dle přesvědčení pléna Ústavního soudu klasifikaci pramenů práva nutno odvinout v první řadě od obsahu právní normy, jež je vytvářena abstrahováním z rozdílných částí jednoho právního předpisu, resp. z mnoha právních předpisů, nebo i rozdílných forem pramenů práva (v této souvislosti lze odkázat na nález ve věci sp. zn. Pl. ÚS 33/97, ve kterém Ústavní soud přiznal povahu pramenů ústavního práva i právním principům). Rozhodnutí vlády dle § 17 odst. 5 zákona č. 48/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nutno považovat za nahrazení projevu vůle smluvních stran aktem státního orgánu, jež je obecné, tj. má právně normativní obsah. Stupeň obecnosti vlastní právní normě je přitom vymezen tím, že právní norma určuje svůj předmět a subjekty jako třídy definičními znaky, a nikoli určením (výčtem) jejich prvků. Pokud obsahový komponent právní normy je obsažen v pramenu, na který norma zmocňovací odkazuje, nutno i tento pramen považovat za formu práva. Dále, v daném případě došlo k rozporu mezi obecností právního aktu a tomu nekorespondující formou. V situaci takového rozporu Ústavní soud dává přednost posouzení obsahu před mechanickým akceptováním formy.

- Příklad: nález ve věci regulace nájmu a pokus MF o „kulišárnu“ vůči ÚS (§ 67 ZÚS): cenový výměr coby právní předpis, jeho nahrazení obsahově identickým, leč formálně novým

výměrem

Nález Pl. ÚS 8/02: ... Učinil tak v nálezu č. 167/2000 Sb., kde se odchýlil od právního názoru vyjádřeného v nálezu sp. zn. II. ÚS 53/97, jehož se dovolává ve svém stanovisku Ministerstvo financí. Dospěl přitom k závěru, že v případě cenového výměru uveřejněného ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví o právní předpis jde bez ohledu na absenci korespondující formy. Ústavní soud proto zastává stanovisko, že v případě, kdy forma požadovaná pro právní předpis nesplňuje všechny požadavky, kdežto obsah a právní funkce ano, je rozhodující splnění obsahových náležitostí právního předpisu. Stejně závěry platí pro podmínky hodnocení právnosti výměru č. 06/2002. Kompetence Ministerstva financí k vydání cenového výměru vyplývá z výše uvedených výkladů k zákonu o cenách a k zákonu č. 265/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Z tohoto hlediska nebylo lze mít námitky z hlediska ústavnosti a zákonnosti jeho vydání. To však lze konstatovat prozatím pouze z hlediska samotné pravomoci výměr vydat. Nad tento rámec však Ústavní soud k postupu Ministerstva financí při vydání výměru č. 06/2002 musí konstatovat, že jej považuje za pokus o zřejmé obcházení účelu § 67 odst. 1 zákona o Ústavním soudu a za pokus zabránit průchodu výkonu ústavního soudnictví. ... Navíc přibyla další zásadní námitka spočívající v tom, že svým postupem Ministerstvo financí porušuje nejen zákon o cenách, nýbrž i pravidla ústavní. Již potřetí (poprvé formou vyhlášky, podruhé a potřetí cestou cenového výměru), uplatňuje regulaci nájemného prakticky se stejným obsahem, který již byl Ústavním soudem za neústavní označen. Nebyl tak v rozporu čl. 89 odst. 2 Ústavy respektován právní názor Ústavního soudu vyjádřený v nálezu č. 231/2000 Sb., kterým se zrušuje dnem 31. 12. 2001 vyhláška Ministerstva financí č. 176/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a kterým bylo v obdobné otázce o ústavnosti regulace nájemného již rozhodováno.

- Zajímavým případem je pojetí cenového výměru po účinnosti nového správního řádu: nelze jej klasifikovat jako opatření obecné povahy? K tomu viz usnesení NSS 2 Ao 3/2010:

Přestože je pro posouzení skutečnosti, zda vydaný akt je opatřením obecné povahy, rozhodující tzv. materiální pojetí, považuje zdejší soud za účelné se ve vztahu k cenovým rozhodnutím věnovat také jejich formální stránce. Cenová regulace je upravena v zákoně o cenách. Podle § 3 odst. 1 se regulací cen rozumí *stanovení cen, mezí, ve kterých mohou být sjednávány, usměrňování výše cen nebo i stanovení postupu při sjednávání, uplatňování a vyúčtování cen nemovitostí, jejich částí a služeb spojených s jejich užíváním cenovými orgány.* Podle § 10 odst. 1 platí, že *[c]enové orgány stanoví cenovým rozhodnutím podle § 3 odst. 2, kraje a obce svým nařízením, zboží podléhající cenové regulaci podle § 5, 6 a 8, uplatněný způsob a podmínky cenové regulace, úředně stanovené ceny, pravidla a postupy pro stanovování těchto cen a jejich změn.* Z toho plyne, že kraje a obce jsou také oprávněny regulovat ceny, přičemž činí-li tak, pak se tak děje nařízením, tj. právním předpisem obce (resp. kraje) vydaným v rámci tzv. přenesené působnosti. Pokud cenovou regulaci provádějí kraje a obce právním předpisem, lze se domnívat, že stejnou formou budou provádět cenovou regulaci také tzv. *cenové orgány*, o nichž hovoří § 10 odst. 1 zákona o cenách. Cenové orgány jsou legislativní zkratkou, zakotvenou v § 1 odst. 6 zákona o cenách [*Správní orgány příslušné k regulaci cen podle zákona upravujícího působnost orgánů České republiky v oblasti cen (dále jen „cenové orgány“)*] *mohou regulovat ceny podle tohoto zákona...*. Zákonem upravujícím působnost orgánů České republiky v oblasti cen je pak *in concreto* zákon č. 265/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen. Ten v § 2 odst. 1 upravuje působnost Ministerstva financí jako klíčového regulátora cen. Podle odst. 2 tohoto ustanovení toto ministerstvo vydává právní předpisy pro regulaci a sjednávání cen, určení nepřiměřeného hospodářského prospěchu a neoprávněného majetkového prospěchu v souvislosti s porušením cenových předpisů, cenovou evidenci, poskytování cenových informací, kontrolu cen. Předmětné ustanovení tedy za nástroj regulace cen po formální stránce stanovuje právní předpis. Také ustanovení § 10 odst. 2 zákona o cenách označuje nařízení obcí a krajů a rozhodnutí cenových orgánů souhrnně jako *předpisy o regulaci cen*. Po formální stránce tak je napadené cenové rozhodnutí podle § 10 odst. 1, resp. § 3 odst. 2 zákona o cenách právním předpisem, neboť právě takto je označeno oběma relevantními zákony upravujícími regulaci cen a působnost orgánů ČR při této činnosti. Na věci nic nemění ani skutečnost, že daný právní předpis je

zákonem o cenách nazýván *rozhodnutím*. Takový název právního předpisu je ne zcela vhodný, neboť je zaměnitelný s rozhodnutím jakožto individuálním správním aktem (obdobně např. *veřejná vyhláška* dle § 25 správního řádu není právním předpisem, jak by se snad dalo z názvu usuzovat, ale toliko formou doručení zejm. rozhodnutí). Rozhodně však takové pojmenování zákonodárce nevolil proto, aby akcentoval konkrétní předmět úpravy, jak uvádí navrhovatelka, a to právě s ohledem na to, že citované zákony cenové rozhodnutí považují po formální stránce výslovně za právní předpis. ... Proces přijímání cenového výměru nenasvědčuje tomu, že by se mohlo jednat o opatření obecné povahy. Proces přijímání těchto aktů upravuje část šestá správního řádu. Pokud by musel být postup podle části šesté správního řádu použit v případě vydávání cenových rozhodnutí, stalo by se toto vydání v praxi patrně jen obtížně realizovatelným. V tomto směru je třeba poukázat na okruh osob, které jsou oprávněny podat k návrhu opatření obecné povahy připomínky dle § 174 odst. 4 správního řádu, resp. povinnost zveřejnit návrh opatření obecné povahy s odůvodněním na úředních deskách obecních úřadů v obcích, jejichž správních obvodech se má opatření obecné povahy týkat. Formální stránka tedy v obou sledovaných aspektech ukazuje na to, že napadený cenový výměr není opatřením obecné povahy. ... Ze zákonné úpravy výslovně plyne kompetence Ministerstva financí v oblasti cen (§ 4 odst. 1 kompetenčního zákona), přičemž regulaci cen je oprávněno provádět prostřednictvím vydávání právních předpisů (§ 2 odst. 1 zákona č. 265/1991 Sb.). Zákonná úprava tedy tomuto ministerstvu nepřiznává pravomoc vydávat v této oblasti opatření obecné povahy tak, jak vyžaduje ustanovení § 171 správního řádu. Jelikož Ministerstvo financí je státní orgán, na který v plném rozsahu dopadá zásada, podle níž může činit pouze to, co zákon výslovně stanoví (čl. 2 odst. 3 Ústavy, čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod), a protože v oblasti regulace cen mu kompetence vydávat opatření obecné povahy zákonem svěřena není, nelze učinit jiný závěr než ten, že cenový výměr nelze považovat za opatření obecné povahy. ... Jinak řečeno, za situace, kdy zákonodárce (1.) předpokládá určitou činnost státního orgánu a (2.) pro tuto činnost stanoví určitou formu, nelze ze strany soudu z obsahu vydaného aktu dovodit, že se jedná o akt jiný, než zákonem výslovně předvídaný. Jakkoliv tedy navrhovatelce nelze upřít značnou přesvědčivost a relevanci předestřené argumentace ohledně obsahu předmětného cenového výměru coby opatření obecné povahy, ani tato argumentace není způsobilá překlenout tuto zásadní skutečnost, založenou zákonným vymezením kompetencí Ministerstva financí. Jiná by byla samozřejmě situace, pokud by kompetence státního orgánu pro vydávání určitých právních aktů výslovně nebyla založena vůbec, případně by byla popsána značně neurčitě, a přesto by k jejich vydávání docházelo. Zde by byl prostor správního soudu pro jejich přezkum širší, protože musí platit, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci (čl. 4 Ústavy), tudíž z pravomoci soudu nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv podle Listiny (čl. 36 odst. 2 Listiny). V těchto případech by proto bylo především úkolem správních soudů podřadit takovéto akty do svojí kognice tak, aby byla účinně chráněna základní práva a svobody; přičemž soud by vážil zejména, zda nejde o akt nezákonný či nicotný. Tak tomu ovšem v nyní projednávané věci ze shora předestřených důvodů není. Lze tak učinit dílčí závěr, že napadený cenový výměr není podřaditelný do režimu části šesté správního řádu, a to jednak proto, že zvláštní zákon nedává Ministerstvu financí pravomoc rozhodovat o regulaci cen jinak než formou právního předpisu, a dále z toho důvodu, že k jeho vydání došlo formou typickou pro vydávání sekundárních právních předpisů: na základě zákona, v jeho mezích a v intencích výslovného zákonného zmocnění (čl. 79 odst. 3 Ústavy). Napadený cenový výměr je tedy typický svojí povahou, pohybující se *intra a secundum legem*, a byl vydán na základě výslovné a konkrétní zákonné delegace; nikoliv způsobem předvídaným v ustanovení § 172 a násl. správního řádu, založeným na koordinaci s jinými správními úřady a na umožnění dotčeným osobám se k návrhu opatření vyjádřit a podávat připomínky nebo námítky. Jinak řečeno, zatímco opatření obecné povahy je projednáváno a přijímáno ve zvláštním typu správního řízení, je pro cenový výměr příznačné schvalování v normotvorném procesu, který není správním řízením ani v širším slova smyslu.

3. Přezkum pouze platného předpisu, a to podle aktuální ústavní úpravy

- Pro přezkum právního předpisu Ústavním soudem postačuje jeho platnost, není nutná účinnost (viz např. volební zákon – nález sp. zn. Pl. ÚS 42/2000)
- Logika tohoto typu řízení je totiž postavena na tom, že ÚS může hodnotit pouze

ústavnost platného a nikoliv derogovaného předpisu; zároveň však nemůže hodnotit ústavnost zpětně, nýbrž jen dle platného ústavního pořádku (viz kauza Svatý Vít, vyvlastnění v rozporu s květnovou ústavou)

Usnesení Pl. ÚS 5/98: Podle § 68 odst. 2 ZÚS Ústavní soud při rozhodování v řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů posuzuje obsah těchto předpisů z hlediska jejich souladu s ústavními zákony, mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy, popřípadě zákony, jedná-li se o jiný právní předpis, a zjišťuje, zda byly přijaty a vydány v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem. Pokud Ústavní soud v rámci kontroly norem posuzuje ústavnost kompetence normotvorného orgánu a ústavnost normotvorného procesu, vychází z § 66 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., dle něhož je návrh v řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů nepřipustný, jestliže ústavní zákon nebo mezinárodní smlouva podle čl. 10 Ústavy, s nimiž jsou podle návrhu přezkoumávané předpisy v rozporu, pozbyly před doručením návrhu Ústavnímu soudu platnosti. Z toho vyplývá, že u právních předpisů vydaných dříve než nabyla účinnosti Ústava České republiky č. 1/1993 Sb. je Ústavní soud oprávněn přezkoumávat toliko jejich obsahový soulad se soudobým ústavním pořádkem, nikoli však ústavnost procedury jejich vzniku a dodržení normotvorné pravomoci. Ústava č. 150/1948 Sb., již navrhovatelé argumentují, pozbyla platnosti přijetím Ústavy z 11. července 1960 (čl. 112 odst. 2 ústavního zákona č. 100/1960 Sb.). Z těchto důvodů byl návrh na zrušení § 14 zákona č. 2/1954 Sb. shledán nepřipustným. Právní úprava ústavního soudnictví v České republice stanovuje právní účinky derogačních nálezů Ústavního soudu při kontrole norem ex nunc a nikoli ex tunc (§ 70 a 71 zákona č. 182/1993 Sb.). Smyslem takto koncipovaného ústavního soudnictví je zabránit vzniku možných protiústavních právních následků v případech, kdy posuzovaný právní předpis alespoň hypoteticky předpokládá do budoucna vznik právní skutečnosti, jež by takovou protiústavnost mohla vytvořit. V právní praxi však existuje skupina právních norem, k jejichž naplnění dochází v jednom okamžiku (např. § 871 odst. 1 občanského zákoníku, v platném znění, jež transformovalo právo osobního užívání bytů na nájem), přičemž u nich ani hypoteticky již v budoucnu nemůže vzniknout právní skutečnost, jež by vyvolala právní normou předvídané následky. Posuzování takovýchto případů, jež je svojí povahou posuzováním retroaktivním, přesahuje pravomoc Ústavního soudu a plně náleží, s vědomím ústavních omezení, do pravomoci demokratického zákonodárce. Z uvedeného důvodu i veškeré restituční zákonodárství, s jeho nezbytnými retroaktivními komponenty, bylo uskutečněno demokratickým zákonodárcem a nikoli Ústavním soudem. Uvedená obecná konstatování plně dopadají na posuzování ústavnosti napadeného vládního nařízení č. 55/1954 Sb., jež došlo realizace v jednom okamžiku a na jehož základě v budoucnu, a to ani hypoteticky, již nemohou vzniknout právní skutečnosti, jež by založily nové právní následky. Odůvodněnost další existence státního vlastnictví k dotčeným nemovitostem, jež uvedené vládní nařízení založilo, je proto věcí posouzení demokratického zákonodárce.

- § 66 ZÚS – nepřipustnost návrhu a § 67 - zastavení řízení. Nepřipustnost: pozbude platnosti před doručením návrhu, zastavení řízení pozbude platnosti před doručením.

4. Přímá aplikace čl. 95 Ústavy – možnost deklarovat protiústavnost již neplatného právního předpisu

- Výjimkou je kompetence ÚS deklarovat protiústavnost již neplatného právního předpisu. Poprvé tak ÚS učinil v případě „černého pasažéra“.

Nález sp. zn. Pl. ÚS 33/2000: Návrh v dané věci není spojen s ústavní stížností, ale jde o přímý podnět obecného soudu dle čl. 95 odst. 2 Ústavy. V tomto případě není § 66 odst. 1 ani § 67 odst. 1 zákona o Ústavním soudu použitelný, neboť nejde o řízení o zrušení zákonů, ale o přímou aplikaci čl. 95 odst. 2 Ústavy. A limine je třeba vyjít z toho že: a) Ústava je přímo aplikovatelná, nestanoví-li sama jinak, b) dále z toho, že dle čl. 83 Ústavy je soudním orgánem ochrany ústavnosti Ústavní soud a žádný jiný soudní orgán, tedy ani Nejvyšší soud (čl. 92 Ústavy), a tím méně pak nižší obecné soudy, c) konečně pak z toho, že do působnosti Ústavního soudu spadá to, co mu Ústava na kterémkoli místě svého textu

svěřuje, tedy nejen pravomoci dle č. 87 Ústavy ale i dle čl. 95 odst. 2. Z Ústavy samé je zřejmé, že obecný soud včetně Nejvyššího soudu nesmí rozhodnout o protiústavnosti zákona. Čl. 95 odst. 1 stanoví, že soudce obecného soudu je při rozhodování vázán zákonem a že posuzuje soulad jiného právního předpisu se zákonem. Dojde-li však k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito (tedy nikoli pouze v té době platný, ale také v té době již neplatný, avšak ještě aplikovatelný zákon), je v rozporu s ústavním zákonem, je povinen předložit věc Ústavnímu soudu (čl. 95 odst. 2). Z tohoto ustanovení pak Ústavní soud dovodil svou povinnost o návrhu rozhodnout. Kdyby i Ústavní soud odmítl poskytnout obecnému soudu svým rozhodnutím o ústavnosti či protiústavnosti aplikovatelného zákona pomoc, vznikla by neřešitelná situace umělého právního vakua, protože v samotné věci okresním soudem souzené nelze od tohoto soudu požadovat, aby vyhověl požadavku žaloby (Dopravního podniku) na zaplacení částky, určené jako postih za černou jízdu, jestliže je soud přesvědčen, že se tento postih opírá o protiústavní ustanovení zákona. Kdyby však obecný soud sám o sobě rozhodl na základě svého přesvědčení o protiústavnosti aplikovaných ustanovení, jednal by v rozporu s Ústavou. Ústava se opírá o čl. 83 a čl. 95 odst. 1 a odst. 2, vyjadřující náležitost k takové koncepci kontroly ústavnosti, jež je koncentrována v jediné instituci, totiž v Ústavním soudu. Okresnímu soudu v Karviné proto nezbylo, než se řídit svou ústavní povinností (čl. 95 odst. 2) a předložit otázku ústavnosti aplikovatelných ustanovení zákona Ústavnímu soudu. Pokud by pak Ústavní soud odmítl ústavnost napadeného ustanovení posoudit, došlo by paradoxně k zablokování rozhodovací činnosti soudů přímo a právě opomenutím Ústavního soudu samého plnit svou základní povinnost dle čl. 95 odst. 2 Ústavy. V daném případě by pak nemohl ani účastník předchozího řízení úspěšně podat ústavní stížnost, pokud by namítala protiústavnost aplikovaného zákona, protože s ústavní stížností může být spojen pouze návrh na zrušení zákona platného. Ústavní soud dospěl po úvaze k závěru, že ani výkladem zákona o Ústavním soudu nelze popřít Ústavou uloženou povinnost obecných soudů obrátit se na Ústavní soud, mají-li aplikovat zákon, který pokládají za protiústavní. Jestliže Ústava jako norma nejvyšší právní síly v čl. 95 odst. 2 ukládá soudu povinnost předložit Ústavnímu soudu každou věc, při níž „dojde k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním zákonem“, pak z povahy těchto ustanovení vyplývá i důvod předložení takového návrhu Ústavnímu soudu a tím i smysl úkolu, který má Ústavní soud řešit. Ustanovení čl. 95 odst. 2 Ústavy obsahuje implicitně povinnost Ústavního soudu poskytnout obecnému soudu svým rozhodnutím o ústavnosti či protiústavnosti zákona, jehož má být použito pomoc, a to bez ohledu na to, zda byl zákon později pozměněn. Argument, že Ústava nezná právo Ústavního soudu podávat závazný výklad Ústavy, je zcestný. Ústavní soud sice není oprávněn podávat závazný výklad Ústavy obecně, kdykoli a komukoli, avšak tam, kde jedná na základě své kompetence, není jeho činnost koneckonců obsahově ničím jiným, než právě závazným výkladem Ústavy. Proto zabývá-li se z podnětu obecného soudu ústavností zákona, zabývá se i výkladem Ústavy. Protože novelou zákona se nepatrně pozměněné znění napadených ustanovení obsahově a významově neliší od tehdejšího, shledal Ústavní soud rozhodnutí nálezem na místě i se zřetelem na to, že podobné problémy s placením přírážky k jízdě se vyskytují i na jiných místech a v pozdější době.

- Tento názor ÚS později opakovaně zopakoval - např. nález sp. zn. Pl. ÚS 72/2006. Na tento postup v případě výhradně (!) konkrétní kontroly norem navázal NSS, který zformuloval praktické důsledky.

Rozsudek NSS sp. zn. 5 Afs 7/2005: V nyní projednávané věci je především zjevné, že došlo k aplikaci ustanovení § 57 odst. 5 věta třetí daňového řádu v relevantním znění. Jak však plyne z citovaného nálezu Ústavního soudu, toto ustanovení bylo z řady důvodů protiústavní. Protože podle čl. 95 odst. 1 Ústavy ČR je při rozhodování soudce vázán zákonem (a minori ad maius ústavním zákonem), nemůže vědomě připustit takovou situaci, kdy bude aplikovat zákon, u něhož je přesvědčen o jeho protiústavnosti, jelikož by této svojí povinností nedostál. Protože však žádný obecný soud není oprávněn autoritativně vyslovit závěr o protiústavnosti zákona, slouží k odstranění „schizofrenního postavení“ těchto soudů, povínaných dodržovat jak ústavní zákon, tak také zákon, u něhož jsou přesvědčeny o jeho protiústavnosti, právě čl. 95 Ústavy. Podle tohoto ustanovení totiž dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu. Proto tedy podal Nejvyšší správní soud shora citovaný návrh Ústavnímu soudu.

Vycházel přitom z toho, že mezi základní zásady právního státu platí zákaz retroaktivního působení právních předpisů, čehož přímým důsledkem je mimo jiné i povinnost všech orgánů aplikujících právo (včetně obecných soudů) používat vždy právní předpisy v takové podobě, v jaké platily v době, kdy došlo k rozhodným právním skutečnostem. Jakkoliv tedy právní předpis může být v době rozhodování Ústavního soudu již změněn či dokonce bez náhrady zrušen, nic tato skutečnost nemění na tom, že musí být i nadále aplikován na právní vztahy dřívější, nastalé ještě za doby jeho platnosti a působnosti. Pokud by v těchto případech Ústavní soud odepřel meritoriální posouzení ústavnosti těchto předpisů s poukazem na jejich pozdější derogaci, vyvolal by tím situaci vědomého porušování ústavně zaručených základních práv a svobod účastníků řízení, jelikož soudům by nezbylo nic jiného, než podle těchto zákonů, o jejichž protiústavnosti by byly přesvědčeny, rozhodovat i nadále.

Tím, že se Ústavní soud ztotožnil s názorem Nejvyššího správního soudu na protiústavnost ustanovení § 57 odst. 5 věta třetí daňového řádu v relevantním znění, jej tímto zároveň zprostil povinnosti jeho aplikace. To konkrétně znamená, že jakkoliv platí obecná zásada, podle níž zrušovací nálezy Ústavního soudu mají v řízení o kontrole norem účinky ex nunc a nikoliv ex tunc, a také, že Ústavní soud není oprávněn zrušit již neplatný právní předpis (§ 66, § 67 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu), představuje vyslovení interpretativního výroku Ústavním soudem o protiústavnosti právního předpisu překážku jeho aplikace v těch případech, kdy by ještě tato aplikace připadala v úvahu. Jinak řečeno, citovaný nálezy Ústavního soudu sice nemůže vyvolat možnost opětovného otevření těch případů, které již byly pravomocně ukončeny; zároveň však platí, že právní názor v něm obsažený nelze opomenout tehdy, pakliže se jedná o řízení dosud neskončená, a to i včetně těch řízení, které dobíhají u správních soudů. V těchto případech má (pouhý) interpretativní výrok Ústavního soudu pro aplikační praxi v podstatě stejný význam a smysl jako výrok, kterým se ruší právní předpis.

- Shrnutí: ÚS dovodil svoji další kompetenci nad rámec čl. 87 Ústavy; došlo k přímé aplikaci ústavní normy. V těchto případech se vydává tzv. akademický výrok, leč s faktickými účinky derogace. Lze takto postupovat nicméně jen u konkrétní a nikoliv abstraktní kontroly norem!

5. Vybrané procesní aspekty

- ÚS provádí výhradně negativní a nikoliv pozitivní normotvorbu – vázanost petitum; otázka, zda jej může překročit za situace, kdy ponechání části zákona nedává racionální smysl
- Ústavní soud hodnotí nejprve ústavnost procedury přijetí napadeného předpisu, následně teprve ústavnost jeho obsahu: příklad – přílepký

Nález sp. zn. Pl. ÚS 77/06: Požadavek předvídatelnosti zákona jako součást principu právního státu přestává být naplňován v okamžiku, kdy novelizace zákona je součástí jiného zákona ve formálním smyslu, jehož obsah s novelizovaným zákonem nijak nesouvisí. Orientace adresáta právní normy v právním řádu se bez použití přístrojů informačních technologií stává zcela nemožnou. ... Přitom je zřejmé, že bez možnosti používání těchto systémů se dnes již v právním řádu České republiky nelze vyznat, a tak se problematizuje uplatnění obecné zásady právní, podle které neznalost zákona neomlouvá. Právo se tak stává pro své adresáty zcela nepředvídatelné. Zmíněná zásada je sice nutnou podmínkou efektivity každého systému platného práva, nelze ji však vykládat pouze k tíži adresátů práva, nýbrž též jako závazek veřejné moci vůbec učinit právo poznatelným, protože jen takovým právem se lze řídit. Souvisejícím problémem je také prospektivnost práva, neboť řídit se jím mohou jen v budoucím konání. ... Vybočení z omezeného prostoru vyhrazeného pozměňovacím návrhům může nabýt povahy překročení intenzity daného návrhu anebo povahy extenzivního překročení předmětu vymezeného návrhem zákona. První případ bývá U. S. doktrínou označován jako tzv. legislativní jezdcí („legislative riders“), jejichž používání je v USA často a vzrušeně diskutováno, nicméně je považováno sice za nežádoucí, avšak ústavně konformní formu pozměňovacích návrhů. Od tohoto prvního případu je však nutné odlišit druhý případ nazývaný „wild riders“ (tzv. divočí jezdcí). V tomto případě jde o překračování kritérií testu

uplatňovaného na základě tzv. germaneness rule, tj. pravidla úzkého vztahu. Jinými slovy, jde o testování otázky, zda v konkrétním případě jde o řádný pozměňovací návrh anebo o návrh, pro který se v českém prostředí vžilo označení tzv. „přílepek“. V tomto případě se technikou pozměňovacího návrhu k návrhu zákona připojí úprava zcela jiného zákona, s legislativní předlohou nesouvisejícího. Je zřejmé, že i intenzita změn obsažených v přílepku by mohla být sama o sobě problémem, byl-li by předkládán k souvisejícímu návrhu zákona (v tomto případě by se ovšem nejednalo o klasický přílepek, nýbrž spíše o pozměňovací návrh, vybočující svou intenzitou), což se ovšem v procesu přijímání „přílepkového pozměňovacího návrhu“ neřeší, neboť ve třetím čtení procesu přijímání zákonů není pro debatu tohoto druhu prostor. Tím se jen násobí a rozšiřuje nebezpečí používání přílepkové techniky.

- Res iudicata v řízení o kontrole norem: jen v rámci vymezení, učiněného Ústavním soudem – proto je důležité, aby ÚS přesně označil, s jakými ústavními kautelami napadený předpis konfrontoval.

6. Příklad „legislativního zombie“

Rozsudek NSS sp. zn. 2 Afs 131/2008:

[39] Zákonodárny proces je upraven v Ústavě ČR (čl. 39 a násl.) a dále v jednacích řádech obou komor Parlamentu ČR. Tento proces je koncipován a musí být prakticky prováděn tak, aby schvalování zákonů bylo zcela transparentní, srozumitelné a předvídatelné. Obecné požadavky kladené na tvorbu zákonů, kterými jsou zejména obecná závaznost, stabilita, srozumitelnost, jednota a soulad, správný a moderní jazyk, reálnost a racionalita, opakovaně zdůrazňuje doktrinální teorie legislativy (viz např. V. Knapp a kol.: Tvorba práva a její současné problémy, Linde, 1998, str. 102 a násl.) a jsou obsažena rovněž v interních technických pravidlech, která si coby nezbytný „manuál“ stanovila vláda jakožto nejvýznamnější navrhovatel zákonů (viz dříve citovaná Legislativní pravidla vlády). Naopak negativní výčet příkladů „jak neuspět při tvorbě práva“ nabízí L. Fuller (Morálka práva. Oikoymenh, 1998, str. 37 a násl.): neschopnost vůbec dospět k pravidlům; nezveřejnění pravidel, která se mají dodržovat; zneužití retroaktivního zákonodárství; nesrozumitelnost pravidel; jejich obsahový rozpor; pravidla vyžadují nesplnitelné chování; pravidla jsou tak často měněna, že adresát není schopen se jimi řídit a konečně neshoda mezi deklarovanými pravidly a jejich praktickým uplatňováním.

[40] Podle čl. 52 odst. 1 Ústavy je k platnosti zákona třeba, aby byl vyhlášen. Platnost tedy nastává okamžikem vyhlášení zákona ve Sbírce zákonů, tj. okamžikem rozeslání příslušné částky (§ 3 odst. 2 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv).

[41] V daném případě nemá zdejší soud sebemenších pochyb o tom, že ustanovení § 51 odst. 1 písm. i) a § 68 odst. 10 zákona o DPH přestala být platnou součástí českého právního řádu. Skutečnost, že nebyla přímo zrušena, nýbrž jen pozbyla platnosti, je třeba vykládat tak, že se jedná toliko o odlišnost legislativně technickou (terminologickou) a nikoliv významovou. K ukončení jejich platnosti a nikoliv ke zrušení totiž zjevně došlo proto, že toto ukončení platnosti bylo obsaženo přímo v zákoně, kde se předmětná ustanovení nacházela, a nikoliv v zákoně jiném, kterým by se původní zákon novelizoval. Jak k tomu uvádí J. Krejčí, „praktický zákonodárce, který spojuje s budoucími skutkovými podstatami budoucí právní následky a je si přitom vědom, že není účelné, aby úprava jím stanovená působila trvale, omezí často sám platnost této úpravy tím, že stanoví časově omezenou účinnost zákona, např. určením pevného termínu, kdy zákon pozbývá účinnosti“ [Právní jevy v čase (právně-teoretická studie), Praha, 1937, str. 234].

[42] Skutečnost, že citované ustanovení § 113 písm. a) zákona o DPH výslovně použilo pojem „pozbyvají platnosti“ a nikoliv „pozbyvají účinnosti“ totiž dostatečně ukazuje, že se nejedná o tzv. termínované zákony, které znamenají, že po stanoveném termínu sice zákon i nadále zůstává součástí právního řádu, jedná se však o zákon „bezúčinný“, „vyhaslý“. Tato bezúčinnost spočívá v tom, že „od určitého dne

*zákon nezakládá dalších odvozených norem (práv a povinností), poněvadž nenalézá ve světě vnějším nových konkrétních skutkových podstat. ... Tím, že staré jeho právní účinky pravidelným právním životem poněmhu zanikají a nové nevznikají, pozbývá na svém významu, až stane se suchou ratolestí právního řádu“ (A. Procházka, Základy práva intertemporálního, Brno, 1928, str. 31-32). Podobným směrem argumentuje Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 5/98 (in: www.nalus.usoud.cz): *V právní praxi však existuje skupina právních norem, k jejichž naplnění dochází v jednom okamžiku (např. § 871 odst. 1 občanského zákoníku, v platném znění, jenž transformoval právo osobního užívání bytů na nájem), přičemž u nich ani hypoteticky již v budoucnu nemůže vzniknout právní skutečnost, jež by vyvolala právní normou předvídané následky.“**

[43] Nejvyšší správní soud se plně ztotožňuje s názorem městského soudu i žalovaného v tom smyslu, že prostým zrušením derogačního ustanovení bez výslovně provedeného projevu vůle zákonodárce nemůže dojít k opětovnému nabytí platnosti a účinnosti dříve derogovaných zákonných ustanovení. Tento postup by totiž nebylo možno ani považovat za „tvorbu zákonů“, resp. legislativní proces, nýbrž spíše za jakýsi hybridní proces „reinkarnace“, který je v oblasti normotvorby zcela nepřipustný.

[44] Výsledkem legislativního procesu totiž má být - nejobecněji vyjádřeno - schválené pravidlo chování (norma), které jejím adresátům transparentně sděluje, jakým způsobem se mají chovat, resp. jaký způsob chování je zapovězen. Toto pravidlo nesmí zásadně působit zpětně a musí z něj být zcela zřejmé, k jakému chování zavazuje. Úkolem zákonodárce je proto mimo jiné i zcela srozumitelně sdělit, jakým způsobem se mají adresáti právních norem chovat. Podstata zákonodárné moci tak spočívá v „dávání“ zákonů, tj. v přijímání nových pravidel, kterými samozřejmě mohou být i rušena, modifikována či zcela měněna pravidla dosavadní. Podle způsobu této změny či rušení pak lze rozlišovat přímou a nepřímou derogaci právních předpisů.

[45] Do tohoto pojetí zákonodárné moci však určitě nemůže spadat situace, kterou popisuje stěžovatel: vznik nových práv a povinností vyvolaný pouhou derogací derogačního ustanovení, tj. „obživení“ zákonného ustanovení již dříve zrušeného. Takovýto postup je myslitelný toliko v případě tzv. derogace nepřímé, kdy původní právní předpis je i nadále formálně platnou součástí našeho právního řádu, nicméně je neaplikovatelný z důvodu pozdější rozporné úpravy, příp. úpravy provedené právním předpisem vyšší právní síly anebo úpravy speciální. Pouze v tomto případě totiž může dojít k tomu, že po odstranění rozporné úpravy nic nebrání jeho opětovné aplikaci. Jinak řečeno, v případě tzv. nepřímé derogace právní předpis není formálně rušen, případně není ukončena jeho platnost (viz bod 41), nýbrž je pouze neaplikován z důvodu existence jiného právního předpisu (novějšího, speciálního, vyšší právní síly), a poté, co je tato překážka odstraněna, v zásadě jeho aplikovatelnosti nic nebrání.

[46] Tzv. derogace nepřímá a derogace přímá tak označují dvě kvalitativně zcela odlišné normativní situace. Za situace přímé derogace je však totiž původní předpis zrušen a tedy přestal být součástí právního řádu. Je proto nutno trvat na tom, že k „obnovení“ formálně zrušeného pravidla může dojít pouze jeho výslovným opětovným přijetím, případně výslovným obnovením. V opačném případě by totiž reálně hrozilo, že zákonodárný proces povede k porušení všech základních požadavků, na něj kladených (viz bod 39) a role zákonodárce by byla zcela degradována. Jinak řečeno: pokud spočívá podstata legislativního procesu ve stanovení určitého pravidla chování a jestliže zákonodárce toto pravidlo zrušil, nic mu samozřejmě principiálně nebrání v tom, aby v budoucnu stejné či podobné pravidlo opětovně zavedl, resp. výslovně obnovil. Ke stejnému výsledku však nesmí dospět tak, že pouze zruší původní derogaci.

[47] K podobnému závěru dospívá rovněž relevantní judikatura Ústavního soudu (byť nutno kriticky poznamenat, že tato judikatura není zcela konzistentní, podrobněji viz např. J. Vedral: K právním účinkům derogačního nálezu Ústavního soudu, in: Právní zpravodaj č. 8/2005, str. 12-15), který uvedl (nález sp. zn. Pl. ÚS 21/01, in: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 25, str. 109-110; č. 95/2002 Sb.), že *„zrušením napadeného předpisu může dojít výhradně k jeho "vyřazení" z právního řádu České republiky a nikoliv k faktickému konstituování nové úpravy formou "oživání" předpisu již dříve zrušeného. Opačný názor by podle přesvědčení Ústavního soudu mohl vést ke vzniku značné právní*

nejistoty a k překračování ústavně vymezených kompetencí Ústavního soudu. K "oživání" dříve zrušeného či změněného právního předpisu v důsledku nálezu Ústavního soudu v uvedeném smyslu by mohlo dojít pouze tehdy, jestliže by to ústavní předpisy přímo umožňovaly (viz např. čl. 140 odst. 6 Ústavy Rakouska).“ Tento názor je dále potvrzen např. v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 6/02 (tamtéž, sv. 28; č. 4/2003 Sb.). Z těchto nálezů jednoznačně plyne, že bez výslovné zákonné, resp. dokonce zřejmě ústavní, úpravy (viz uváděný příklad Rakouska) nelze dospět k závěru, že zrušením zákona může bez dalšího znovu nabýt platnosti a účinnosti právní předpis, tímto zákonem dříve derogovaný.

[48] Argumentovat je možno též poukazem na některé historické příklady, z nichž plyne, že obnovit platnost již zrušeného právního předpisu lze pouze výslovným přijetím právního předpisu nového a nepostačuje tedy zrušení derogačních ustanovení, jak se stalo v nyní projednávané věci. Jen v tomto případě je totiž z rozhodnutí učiněného zákonodárcem dostatečně seznatelná jeho vůle, který právní předpis, v jakém rozsahu a v jaké podobě bude nově součástí našeho právního řádu, byť i v textové podobě identické, jako tomu bylo v minulosti. Např. je možno připomenout zákon č. 33/1948 Sb., jímž se obnovuje účinnost retribučního dekretu a nařízení o lidovém soudnictví a mění některá jejich ustanovení. Z textu tohoto zákona plyne, že „účinnost dekretu presidenta republiky ze dne 19. června 1945, č. 16 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících (dále jen retribuční dekret), se obnovuje, při čemž se ustanovení hlavy II. retribučního dekretu mění a doplňují takto:…“ Je tedy zřejmé, že platnost a účinnost dekretu presidenta republiky č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, jehož platnost skončila dnem 4. května 1947 (viz čl. III. zákona č. 245/1946 Sb., jímž se mění a doplňují dekrety presidenta republiky o mimořádném lidovém soudnictví a prodlužuje jejich účinnost), nebyla obnovena zrušením ustanovení, které omezovalo jeho časovou účinnost, nýbrž výslovným obnovením, provedeným samostatným zákonem.

[49] Podobný příklad nabízí zákon č. 201/1933 Sb., o zastavování činnosti a o rozpouštění politických stran, podle něhož „zmocnění zastavovati činnost politických stran a stran náhradních a rozpouštění je a rozpouštění spolky a jiné podobné útvary“ platilo toliko do 1. ledna 1935. Zákonem č. 269/1934 Sb., z. a n., jímž se mění některá ustanovení zákona o zastavování činnosti a o rozpouštění politických stran, bylo toto zmocnění prodlouženo do 1. ledna 1936. Poté zákonem ze dne 13. 5. 1936 (tj. v době, kdy toto zmocnění již pozbylo platnosti) č. 132/1936 Sb., jímž se obnovuje zmocnění vlády rozpouštění politické strany a strany náhradní, opět nedošlo ke zrušení citovaného předchozího časového omezení, nýbrž tímto samostatným zákonem bylo výslovně stanoveno, že (§ 1 odst. 1) „zmocnění rozpouštění politické strany a strany náhradní (§ 1 zákona ze dne 25. října 1933, č. 201 Sb. z. a n., o zastavování činnosti a o rozpouštění politických stran) a rozpouštění v souvislosti s tím spolky a jiné podobné útvary (§ 3, odst. 3 a § 15, odst. 1 téhož zákona) obnovuje se do 1. ledna 1937.“

- Je třeba dodat, že jiná je situace je v případě, kdy zruší jako protiústavní přechodné či zrušovací ustanovení Ústavní soud – ten má zejména možnost stanovit odklad vykonatelnosti svého nálezu.

Nález I. ÚS 1696/09 (8. 2. 2011):

20. Stěžovatelka zmínila, že Ústavní soud ve své judikatorní praxi již dvakrát došel k závěru, že zrušením derogačního ustanovení nabude platnosti zrušený zákon. Předně je třeba mít na zřeteli, že jediným úkolem Ústavního soudu je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy), do níž patří i ochrana základních práv a svobod garantovaných ústavním pořádkem. K této ochraně je vybaven specifickými prostředky, které nelze klást na roveň oprávněním zákonodárce; je-li Ústavní soud nazýván tzv. negativním zákonodárcem, pak jde toliko o hrubý příměr. Z rozdílného postavení Parlamentu a Ústavního soudu, rozdílných úkolů a záměrů, které plní a sledují, jakož i z rozdílných možností, jak mohou dosáhnout žádoucího cíle, je nutné dovodit, že formálně stejné projevy vůle nemusejí mít stejné právní následky. Namítala-li tedy stěžovatelka, že zrušení derogačního ustanovení zákonodárcem má mít stejné následky, jako zrušení derogačního ustanovení Ústavním soudem, je zřejmé, že tomu tak být nemusí. Ústavní soud nyní odhlíží od vadného předpokladu zastávaného stěžovatelkou, že šlo o zrušení "derogačního" ustanovení; šlo o zrušení již naplněného omezení platnosti normy, stanoveného od počátku její existence.

...

36. V právním řádu České republiky není výslovné úpravy, která by předjímala znovunabytí platnosti jednou zrušeného zákona, mělo-li by být obnovení platnosti spjato s projevem vůle jiného státního orgánu než Parlamentu; obecně je proto nutné vycházet z toho, že jednou zrušený zákon bez jeho opětovné vůle, směřující k obnovení platnosti a účinnosti zákona, tyto vlastnosti znovu nabýt nemůže. Z této zásady však Ústavní soud učinil nutnou výjimku, která však i v této otázce respektuje svrchovanost Parlamentu. Jak z rozhodnutí sp. zn. Pl. ÚS 2/02 plyne, Ústavní soud poskytl Parlamentu čas, aby otázky upravené zákonem, jenž byl posléze protiústavním zákonem zrušen, znovu posoudil a přijal přiměřenou právní úpravu, která bude respektovat základní práva a svobody. V citovaném rozhodnutí Ústavní soud předjímal i možnost, že zákonodárce apel strážce ústavnosti nevyslyší a vzhledem ke specifické situaci - ochraně základního práva vzešlého z legitimního očekávání - stanovil další právní následky svého rozhodnutí. Ústavní soud se nemýlil. Parlament se zpronevěřil ústavnímu pořádku, neboť neucinil - ač byl jako každý jiný státní orgán povinen - žádný krok k tomu, aby zajistil garanci ohrožených základních práv. V daném případě se Parlament proti ústavnímu pořádku prohřešil hned dvakrát.

37. Lze zobecnit, že Parlament nesmí rezignovat na svoji povinnost chránit základní práva a svobody. Ústavní soud však může předjímat, že zákonodárce této povinnosti nedostojí, a proto je mu otevřen prostor pro úvahu, zda v zájmu naplnění svého jediného úkolu - ochrany ústavnosti a základních práv a svobod zaručených ústavním pořádkem - stanoví další následky svého rozhodnutí. Povahy těchto následků se však vždy bude odvíjet od jedinečnosti skutečností, za kterých k řízení před Ústavním soudem došlo, jakož i od charakteru ohroženého (porušeného) základního práva nebo svobody.

38. V recentních rozhodnutích Ústavní soud preferuje jiný způsob řešení obdobných situací, a to konstatováním, že dlouhodobá nečinnost Parlamentu, která brání v dodržování základních práv, je protiústavní (viz nálezn. sp. zn. Pl. ÚS 20/05 ze dne 28. 2. 2006).

39. Na místě je doplnit, že pro uvedené případy není zcela vyhovující koncepce zvolená v zákoně o Ústavním soudu, která předpokládá rušení právních předpisů s účinky ex nunc. Nejde jen o otázku akademickou: Může jít o posouzení "existence" zákonů, při jejichž přijímání nebyl dodržen ústavně předepsaný způsob jejich přijetí a vydání, přičemž vzešly z vůle Parlamentu zatížené tak extrémní vadou, že by ve svém důsledku takové zákony měly být považovány za nulitní a nicotné. Za současného stavu však paradoxně mohou vyvíjet zamýšlené účinky, jejichž odstranění pak zatěžuje všechny orgány veřejné moci, v konečných důsledcích pak obecné soudy především.

7. Problém odkladu vykonatelnosti zrušovacího nálezu v řízení o kontrole norem

- Velký problém v praxi, co vlastně mají dělat v mezidobí orgány aplikující právo:
 - nedělat nic (nejhorší varianta),
 - protiústavním předpisem se neřídit (pak však nemá odložená vykonatelnost smysl),
 - protiústavní předpis aplikovat (rizikem je následné napadení u ÚS).
- Řešení: není obecné, nýbrž podle konkrétní situace:
 - v případech, kdy je odklad vykonatelnosti stanoven zcela zbytečně, není nutno jej respektovat a je třeba postupovat „emancipovaně“ (příklady: § 250f o. s. ř.; hranice 2 tis. Kč pro vyloučení soudního přezkumu pokuty za přestupek);
 - v některých případech je nutno protiústavní úpravu nadále respektovat – alternativou je horší situace pro účastníky řízení (příklad – zrušení části páté o. s. ř.);
 - výjimečně je nutno „počkat“:

Nález sp. zn. I. ÚS 102/2000: Ústavní soud dále považuje za nutné vyjádřit se k situaci, která nastane po zrušení ústavní stížností napadených rozhodnutí BIS. Jak již bylo uvedeno, Ústavní soud odložil vykonatelnost nálezu č. 322/2001 Sb. ke dni 30. 6. 2002. To znamená, že Ústavním soudem označená protiústavní ustanovení zákona č. 148/1998 Sb. přestanou být součástí právního řádu České republiky až tímto datem a do té doby je nutno se jimi – v jiných případech - řídit. Jestliže by však BIS za této situace – v současné době - opětovně rozhodovala o vydání osvědčení stěžovateli ke styku s utajovanými skutečnostmi a musela-li by se ještě uvedenými protiústavními ustanoveními citovaného zákona řídit, hrozilo by v konečném důsledku opětovné porušení základních práv a svobod stěžovatele. V takovém případě by ustanovení § 74 zákona č. 182/1993 Sb., podle něhož stěžovatel postupoval, ztrácelo – důsledně vzato – svůj smysl. Proto Ústavní soud shledal, že ústavně konformním řešením této konkrétní situace je takový postup, kdy BIS vydá případné rozhodnutí (pokud to přirozeně bude v konkrétním případě smysluplné a nutné) o vydání či nevydání osvědčení ke styku s utajovanými skutečnostmi až po 30. 6. 2002, tzn. až poté, kdy zřejmě nabude účinnosti předpokládaná nová zvláštní zákonná úprava, regulující tuto značně specifickou materii. Jak již totiž uvedl Ústavní soud v nálezu č. 322/2001 Sb., tato nová zákonná úprava by měla především uvést do souladu zájmy státu na straně jedné a zájmy na ochranu základních práv a svobod jedince na straně druhé.

- V každém případě by však ÚS měl touto svojí kompetencí velmi šetřit, což pohříchu příliš nedělal.

Doporučená literatura k dalšímu studiu:

Filip/Holländer/Šimíček: Zákon o Ústavním soudu – komentář, 2. vyd., C. H. Beck, 2007

Wagnerová, E. a kol.: Zákon o Ústavním soudu – komentář, ASPI, 2007

Bahýřová, L. a kol.: Ústava – komentář, Linde, 2010

Šimíček, V.: Odklad vykonatelnosti nálezů Ústavního soudu v řízení o kontrole norem, Právník č. 7/2002, str. 755-767